डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर
राज्यशास्त्र विभाग व 'युनिसेफ' आणि 'सान्याजणी महिला उत्कर्ष संस्था मुंबई, यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित
एक दिवसीय पत्रकार कार्यशाळा अहवाल
विषय: 'लहान बालकांचा जन्मापासूनच्या एक हजार दिवसांत होणारा विकास'
Early Child Development
दिनांक- ७ नोव्हेंबर २०२३, दुपारी ११.०० ते ०१, स्थळ: रुम नं.०१

डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर, राज्यशास्त्र विभाग व 'युनिसेफ' आणि 'सान्याजणी महिला उत्कर्ष संस्था मुंबई, यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित एक दिवसीय पत्रकार कार्यशाळा संपन्न या कार्यशाळेच्या अध्यक्ष: डॉ. बी. ए. मेहरे (प्राचार्य) डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर आणि मार्गदर्शक: डॉ. गोपाळ पंडगे, 'युनिसेफ', (महाराष्ट्र राज्य सल्लागार), मुंबई, हे होते. कार्यशाळेचे आयोजन सुजाता शिर्के प्रोजेक्ट हेड, 'सान्याजणी महिला उत्कर्ष संस्था' मुंबई, ऋचा सुतार, (डॉक्युमेंटेशन), प्रा. विद्या चौरपगार राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख यांनी केले.

"पहिले हजार दिवस किंवा first thousand दिवस लहान बालकांसाठी अत्यंत महत्वाचे असतात. या काळात बाळाला योग्य संगोपन, माया आणि पोषण मिळाले तरच मेंदुची पूर्ण वाढ होण्याची शक्यता वाढते. असे प्रतिपादन डॉ. गोपाळ पंडगे, 'युनिसेफ', (महाराष्ट्र राज्य सल्लागार), मुंबई, यांनी केले. बाळ जन्माला आल्यापासून ते दोन वर्षाच्या होई पर्यंतच्या काळात त्याच्या मेंदूची ७५% वाढ होते ह्या कालवधीत "पहिले हजार दिवस किंवा first thousand दिवस म्हणतात. या बाळाला योग्य संगोपन, माया आणि पोषण मिळाले तरच मेंदुची पूर्ण वाढ होण्याची शक्यता वाढते. या काळात मेंदूतील अनेक केंदारची जोडणी होत असते त्यामुळे आकलन शक्ती सामाजिक कौशल्ये तसेच संज्ञात्मक आणि भावनिक विकास होतो. हा अतिआवश्यक टप्पा आहे, हा विकास होण्यासाठी बाळाला स्पर्श प्रेम, आणि पोषणाची आवश्यकता असते. आई सशक्त निरोगी आणि आनंदी असणे, मुलाच्या वाढीसाठी आवश्यक असलेल्या सर्व गोष्टी मिळणे हा बाळाचा मुलभूत अधिकार आहे.

कमी आणि मध्यम उत्पन्न असलेल्या देशांमध्ये ५ वर्षाखालील ४३% बालकांना बुटकेपणा आणि योग्य विकासाची पातळी गाठू न शकण्याचा धोका आहे. तसेच त्यांना अति तीव्र कुपोषणाच्या समस्येला तोंड देत आहे ५ वर्षाखालील ३८% बालके बुटकी आहेत. वयोगटानुसार कमी प्रमाणात मिळणारे प्रोत्साहन यामुळे लाखो बालके त्यांना हवे तसे यश संपादन करण्यात तसेच भावी आयुष्यात त्यांच्या पूर्ण क्षमतेपर्यंत पोहचण्यात अपयशी ठरतात. महाराष्ट हे लोकसंखेच्या बाबतीत भारतातील दुसऱ्या क्रमांकाचे राज्य असून २०१९ मध्ये नीती आयोगाने जाहीर केलेल्या आरोग्याच्या निर्देशांकानुसार देशातील आरोग्य क्षेत्रात उत्कृष्ट कामगिरी करणारे राज्य देखील आहे महाराष्ट्राने ५ वर्षाखालील मुलांचे मृत्युदर कमी करण्याचे शाश्वत विकासाचे ध्येय जरी गाठले आहे तरी राज्यात अद्याप कुपोषणाचे प्रमाण जास्त आहे आणि जवळजवळ एक तृतीयांश बालके तीव्र कुपोषित म्हणजे अपेक्षित उंचीपेक्षा बुटकी आहेत आणि प्रत्येक चौथे बालक अपेक्षित वजनापेक्षा

लुकडे आहे. युनिसेफ कडे उपलब्ध असलेले पुरावे सिद्ध करतात की, वयानुसार मिळालेल्या या योग्य प्रोत्साहनामुळे अल्प आणि दीर्घ मुदतीचे अनेक फायदे होतात, पण ज्या बालकांना त्यांच्या हक्काचे पोषण आहार व प्रेम मिळत नाही ते आजच्या स्पर्धेच्या युगात मागे पडतात. वंचित कुटुंबांमध्ये सुद्धा जन्मलेल्या बालकांसाठी लवकर विकासाच्या संधी उपलब्ध करून दिल्या तर बालकांचे नुकसान कमी होऊन बालकांना त्यांच्या जास्तीत जास्त संभाव्य क्षमतेपर्यंत पोहोचण्यास मदत होते.

भारतात १८ वर्षाखालील वयात लग्न झालेल्या मुलींचे प्रमाण ३०% आहे. १८.५ पेक्षा कमी बी.एम.आय. असलेल्या मातांचे प्रमाण ३२% आहे. रक्तक्षय असलेल्या गरोदर स्त्रियांचे प्रमाण ६०% आहे. फॉलिक अँसिड, लोह, आयोडीन, जीवनसत्व ब- १२ व झिंक ची कमतरता जन्मतःच कमी असलेल्या बालकांचे प्रमाण २०% आहे. अशा स्थितीत बालविकासात गुंतवणूक करणे म्हणजेच समृद्धीकडे वाटचाल करण्याचा तसेच आर्थिक वाढीस चालना देऊन गरिबी संपवण्यास असमानतेचे चक्र तोडण्याचा एक अत्यंत प्रभावी मार्ग आहे. प्रतिसादात्मक काळजी, योग्य पोषण, विकासाच्या संधी, चांगले आरोग्य आणि सुरक्षाहे बाल संगोपनाच्या धोरणामध्ये पालनपोषणाची काळजी घेण्याचे पाच महत्वपूर्ण घटक म्हणून ओळखले जातात. असे मत डॉ. गोपाळ पंडगे यांनी व्यक्त केले.

कार्यशाळेचे उद्‌घाटन महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. भूमी मेहरे यांनी केले. याप्रसंगी त्यांनी आयोजकांना शुभेच्छा दिल्या. कार्यशाळेची भूमिका व उद्दिष्टे सुजाता शिर्के (प्रोजेक्ट हेड, 'साऱ्याजणी महिला उत्कर्ष संस्था' मुंबई,) यांनी सांगितले. सूत्रसंचालन प्रा. रोहिणी मेश्राम यांनी केले. प्रा. विद्या चौरपगार (राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख) यांनी आभार व्यक्त केले. या कार्यशाळेला नागपूर शहरातील महाराष्ट्र टाइम्स, सकाळ, लोकसत्ता, देशोन्नती, नवराष्ट्र, लोकमत, बहुजन सौरभ, इत्यादी विविध वृत्तपत्रांचे व वेगवेगळ्या चँनल्स चे प्रतिनिधी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कार्यशाळा यशस्वी करण्यासाठी ऋचा सुतार, डॉ. शैलेश बहादुरे, (इंग्रजी विभाग प्रमुख) डॉ. अनिता तिरपुडे, प्रा. मनोज अंडरसकर, प्रा. दिलीप राठोड, प्रा. देवकर इत्यादींनी सहकार्य केले.

दि. ३१.१०.२०२

डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर
राज्यशास्त्र विभाग
नोटीस

डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी नागपूर येथील राज्यशास्त्र विभाग 'युनिसेफ' आणि 'साऱ्याजणी महिला उत्कर्ष संस्था मुंबई, यांच्या संयुक्त विद्यमाने नागपूरमधील पत्रकारांसोबत 'जन्मापासूनच्या एक हजार दिवसांत होणारा विकास' (Early Child Development)' या विषयावर पत्रकार कार्यशाळा आयोजित केली आहे. पत्रकारांनी याविषयीची माहिती घेऊन लोकजागृती करावी या उद्देशाने या कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले आहे. या कार्यशाळेत नागपूर शहरातील पत्रकारांसोबतच महाविद्यालयातील विद्यार्थी व प्राध्यापक सहभाग घेऊ शकतात.

कार्यशाळा दिनांक: ७ नोव्हेंबर २०२३, वेळ: दुपारी ११.०० ते ०१, स्थळ: रूम नं. ०१
कार्यशाळेचा विषय 'लहान बालकांचा जन्मापासूनच्या एक हजार दिवसांत होणारा विकास' (Early Child Development)
कार्यशाळेचे मार्गदर्शक : डॉ. गोपाळ पंडगे, 'युनिसेफ', (महाराष्ट्र राज्य सल्लागार)

निमंत्रक:
२. सुजाता शिर्के प्रोजेक्ट हेड, 'साऱ्याजणी महिला उत्कर्ष संस्था' मुंबई
३. ऋचा सुतार, (डॉक्युमेंटेशन), मुंबई,

आयोजक
प्रा. विद्या चौरपगार
राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख
डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर

प्राचार्य
डॉ. बी. ए. मेहरे
डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर
PRINCIPAL
DR. AMBEDKAR COLLEGE
NAGPUR

डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर
राज्यशास्त्र विभाग व 'युनिसेफ' आणि 'साऱ्याजणी महिला उत्कर्ष संस्था मुंबई, यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित
एक दिवसीय पत्रकार कार्यशाळा
विषय: 'लहान बालकांचा जन्मापासूनच्या एक हजार दिवसांत होणारा विकास'
(Early Child Development)

दिनांक- ७ नोव्हेंबर २०२३, दुपारी ११.०० ते ०१, स्थळ: रुम नं.०१

अध्यक्ष
डॉ. बी. ए. मेहरे (प्राचार्य)
डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर

मार्गदर्शक
डॉ. गोपाळ पंडगे
'युनिसेफ', (महाराष्ट्र राज्य सल्लागार), मुंबई,

आयोजक

सुजाता शिर्के, प्रोजेक्ट हेड, ('साऱ्याजणी महिला उत्कर्ष संस्था' मुंबई)
ऋचा सुतार, (डॉक्युमेंटेशन), मुंबई,
प्रा. विद्या चौरपगार (राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख)

NAGPUR JOURNALIST MEETING

UNICEF – SMUS JOURNALIST MEETING / CONFERENCE ATTENDANCE

Date - 7th of November, 2023 Venue - Dr. Babasaheb Ambedkar College, Nagpur

Sr.	Name	Organisation	Mobile No.	Email Add.	Signature
1	Mahesh Bokade	Loksatta	9892092859	maheshbokade@gmail.com	
2	Jeewan Gawande	MNT News	7350442920	jgawande@gmail.com	
3	Vinod Ulipware	बहुजन सौरभ	7666456841	vinodu1954@gmail.com	
4	Mr Pandge Gopal K.	UNICEF Consultant	9422465110	gkpandge@yahoo.co.in	
5	S M Dorle	CBWAI	8446088676	dorle.suresh@gmail.	
6	Sugandha Khandekar	ASEE मुक्तविहारी	9373816893	sugandhakhandekar@gmail.com.	
7	Awaaz India		7126649944		
8	Rohini Meshram	DACN	8928710985	rohini.m612@gmail.com	
9	Swati Deokar	DACN	7775875332	swativdeokar@gmail.com	
10	Dr. Anita Tirpude	DACN	7757036567	annuu1422@gmail.com	
11	Mr. Manoj Andraskar	D.A.CN.	8793721949	manavandraskar@gmail.com	
12	Mr. Dilip Rathod	DACN	8108733326	dwrathod24@gmail.com	
13	Alka W. Patil	Asstt. Prof.	9766725595	alkapatil3106@gmail.com	
14	Mukul Suryawanshi	Dainik Mahasagar	7770077334	mukulsuryawanshi87@gmail.com	
15	BHIMRAO LONARE	IBMTV9 NEWS	8999320901	longreb@gmail.com	
16	VIJAY KHAVSE	WHNEWS	7972935260		
17	Sujata Shirke	SMUS	8286734791		
18	Vidya Chaurpagar	मुक्त विचार	9850696353	chaurpagarvidya@gmail.com	
19	रवि गायकिये	नवराष्ट्र	9850209730	ravigaykhiye1@gmail.com	
20	Pradip Sushila	MNT Hindi	8888823462	pradip@outlook.in	

UNICEF – SMUS JOURNALIST MEETING / CONFERENCE ATTENDANCE

Date - Venue -

Sr.	Name	Organisation	Mobile No.	Email Add.	Signature
21	Prakash Rangari	vidarbhaprint	9423616807	vidarbhaprint@gmail.com	
22	Kewal Jiwantare	sakal	9850209725	kewal9809@gmail.com	
23	Ravi Gaykhiye	Nav Rashtra	985020973.		
24	Sachin Dhengre	Shankhnaad News	9372305683		
25	Bahujan Sourabha	Bahujan Saurabh	9764197360		Bahujan.
26	विजय खवसे	WH NEWS	7972935260	khavsevijay@gmail.com	
27	Ashwin Kedwadkar	Awaaz India	9		
28	NIRAJ SHRIVASTAVA	Power of One.	9373390340	niraj.nagpur@gmail.com	
29	PRADEEP KUMAR	PR Channel	9604179817	PR.news@	PR.news2022@gm
30	A.V. Kamble	[illegible]	9673412162	avkamble.88@rediff.com	
31	P. M. Gawir	Deshonnati	9970258991	pramodmadhukarg@gmail.com	
32	Sunny Bhoyade	VTP/News	8275776588	sunnybhoyade5@gmail.com	
33	DhammapalMate	Awaaz India TV	9325620238	dhammapalo@gmail.com	
34	Samachar Ab Tak	Durgesh	9823074046	Durgeshnvme@gmail.com	
35					

डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर

राज्यशास्त्र विभाग व 'युनिसेफ' आणि 'सान्याजणी महिला उत्कर्ष संस्था मुंबई, यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित

एक दिवसीय पत्रकार कार्यशाळा

विषय: 'लहान बालकांचा जन्मापासूनच्या एक हजार दिवसांत होणारा विकास' Early Child Development

दिनांक- ७ नोव्हेंबर २०२३, दुपारी ११.०० ते ०१, स्थळ: रूम नं.०१

अध्यक्ष:
डॉ. बी. ए. मेहरे (प्राचार्य)
डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी, नागपूर

मार्गदर्शक: डॉ. गोपाळ पंडगे, 'युनिसेफ', (महाराष्ट्र राज्य सल्लागार), मुंबई,

आयोजक: सुजाता शिर्के प्रोजेक्ट हेड, 'सान्याजणी महिला उत्कर्ष संस्था' मुंबई, ऋचा सुतार, (डॉक्युमेंटेशन), प्रा. विद्या चौरपगार राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख

अनु. क्र	नाव	प्रसारमाध्यमे वृत्तपत्र /जर्नल/मासिक चॅनल्स	मो. नं.	सही
1	विजय खवसे	WH NEWS	7972935260	
2	BHIMRAO LONARE	IBMTV9 NEWS	8999320901	
3	Rohit Sahare	Awaaz India	9527805649	
4	Dr. Anita Ingole		7757036567	
5	Swati Deokar		7775875332	
6	Mr. Dilip Rathod		8108759926	
7	Sugandha Khandekar	मुक्ती विमर्श	9373816893	
8	Jeewan Gawande	MNT NEWS & Mulniwasi Sanghatak	7350442920	
9	Yashwant [illegible]		9420148439	
10	Pradip Sushila	MNT News Hindi	8888713462	
11	Prakash Ramteke	Vidarbha print	9423616807	
12	Vinod [illegible]	[illegible]	7666456841	
13	Mukul Suryawanshi	Dainik Mahasagar	7770077334	
14	SM Dorle	CBWAI (Cyts Ben. Wel. Ass. of India)	8446088676	
15	Sachin Dhengre	Shankhnaad News	9372305683	
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				

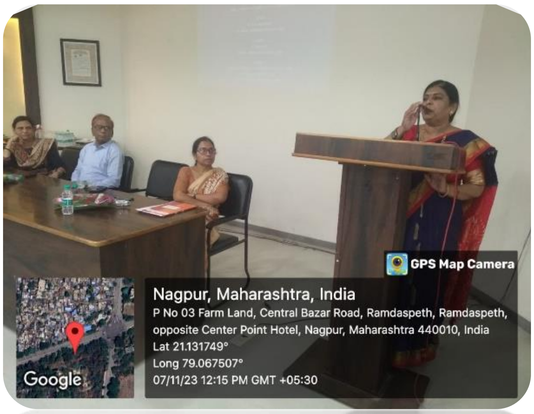
GPS Map Camera
Nagpur, Maharashtra, India
P No 03 Farm Land, Central Bazar Road, Ramdaspeth, Ramdaspeth,
opposite Center Point Hotel, Nagpur, Maharashtra 440010, India
Lat 21.131749°
Long 79.067507°
07/11/23 12:15 PM GMT +05:30
Google

GPS Map Camera
Nagpur, Maharashtra, India
P No 03 Farm Land, Central Bazar Road, Ramdaspeth, Ramdaspeth, opposite Center Point Hotel, Nagpur, Maharashtra 440010, India
Lat 21.131749°
Long 79.067507°
07/11/23 12:06 PM GMT +05:30
Google

"Why Early Moments Matter"
Early Childhood Development

सकाळ वृत्तपत्रात आलेली बातमी

कुपोषण कारणीभूत ठरतेय मुलांच्या बुटकेपणाला

युनिसेफ आणि साऱ्याजणी संस्थेच्या वतीने कार्यशाळा

▸ सकाळ वृत्तसेवा

नागपूर, ता. ८ : कुपोषणामुळे जवळपास एक तृतीयांश बालके तीव्र कुपोषित म्हणजे अपेक्षित उंचीपेक्षा बुटकी आहेत. कमी आणि मध्यम उत्पन्न असलेल्या देशांत ५ वर्षांखालील ४३ टक्के मुलांमध्ये बुटकेपणाची तसेच योग्य विकासाची पातळी गाठू न शकण्याचा जोखीम आढळून आली आहे. तर अति तीव्र कुपोषणाच्या समस्येमुळे ५ वर्षांखालील ३८ टक्के बालके बुटकी आहेत.

नागपूर : डॉ. गोपाळ पंडगे, डॉ. भूमी मेहरे, डॉ. विद्या चौरपगार व इतर.

बुटकेपणामुळे वयोगटानुसार लाखो बालके त्यांना हवे तसे यश संपादन करण्यात अपयशी ठरत असल्याचे मत युनिसेफचे महाराष्ट्राचे सल्लागार डॉ. गोपाळ पंडगे यांनी व्यक्त केले.

निमित्त होते युनिसेफ आणि साऱ्याजणी महिला उत्कर्ष संस्थेच्या वतीने आयोजित कार्यशाळेचे. दीक्षाभूमी येथील डॉ. आंबेडकर महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. भूमी मेहरे यांच्या हस्ते सदर कार्यशाळेचे उद्घाटन झाले. यावेळी डॉ. गोपाळ पंडगे यांनी ही माहिती दिली. प्रकल्प प्रमुख डॉ. सुजाता शिर्के उपस्थित होत्या. डॉ. पंडगे म्हणाले, बाळ जन्माला आल्यापासून ते दोन वर्षांचे होईपर्यंतच्या काळात त्याच्या मेंदूची ७५ टक्के वाढ होते. या कालावधीत पहिले हजार दिवस बाळाचे योग्य संगोपन, आणि पोषण झाले तरच मेंदूची पूर्ण वाढ होण्याची शक्यता वाढते. महाराष्ट्राने ५ वर्षांखालील मुलांचे मृत्यूदर कमी करण्याचे शाश्वत विकासाचे ध्येय गाठले आहे. मुलांची प्रतिसादात्मक काळजी, योग्य पोषण, विकासाच्या संधी, चांगले आरोग्य आणि सुरक्षा हे बाल संगोपनाच्या धोरणामध्ये पाच महत्त्वपूर्ण घटक म्हणून ओळखले जात असल्याचे यावेळी सांगण्यात आले. संचालन प्रा. रोहिणी मेश्राम यांनी केले. प्रा. विद्या चौरपगार यांनी आभार मानले.

> लहान मुलांना हुशार बनवण्यासाठी चांगल्या पॅरेंटिंगसोबतच सकस आहारही खूप महत्त्वाचा आहे. मुलांच्या शारीरिक व मानसिक वाढीसाठी सकस आहाराचे सेवन करणे गरजेचे आहे. गावखेड्यात कुपोषणाचा प्रश्न आहे. तर शहरी भागातही बहुतांश मुले हेल्दी फूड खाणे टाळतात. जंक फूड खाण्याची सवय असते. यामुळे मुलांवर परिणाम होतो.
> **-डॉ. भूमी मेहरे, प्राचार्य,** डॉ आंबेडकर महाविद्यालय, दीक्षाभूमी

कुपोषणाची आकडेवारी

- १८ वर्षांच्या आत लग्न झालेल्या मुलींचे प्रमाण -३० टक्के
- बॉडी मास इंडेक्स कमी असलेल्या मातांचे प्रमाण - १८.५ टक्के
- रक्तक्षय असलेल्या गर्भवती मातांचे प्रमाण - ६० टक्के
- लोह, आयोडीन, जीवनसत्त्व ब - १२, झिंक कमी असलेल्यांचे प्रमाण - २० टक्के

नवराष्ट्र आणि देशोन्नती वृत्तपत्रात आलेली बातमी

तालुक्यातील वाई खु.ग्रामपंचायतीवर युवक पॅनलचा दणदणीत विजय ...

जन्मापासून सुरुवातीचे 1000 दिवस मनुष्याच्या विकासासाठी महत्वाचे : डॉ. गोपाल पंडगे

मालीनी खोब्रागडे महासचिव पदी

महावितरणचा ग्राहक होतोय हायटेक

देशोन्नती

दोन वर्षांत बालकांच्या मेंदूची ७५ टक्के वाढ

युनिसेफचे डॉ. गोपाळ पंडगे यांचे प्रतिपादन

देशोन्नती वृत्तसंकलन...

नागपूर ■ 'पहिले हजार दिवस' लहान बालकांसाठी अत्यंत महत्त्वाचे असतात. या काळात बाळाला योग्य संगोपन, माया आणि पोषण मिळाले तरच मेंदूची पूर्ण वाढ होण्याची शक्यता वाढते. बाळ जन्माला आल्यापासून ते दोन वर्षाच्या होईपर्यंतच्या काळात त्याच्या मेंदूची ७५ टक्के वाढ होते, असे प्रतिपादन 'युनिसेफ'चे महाराष्ट्र सल्लागार डॉ. गोपाळ पंडगे यांनी केले.

युनिसेफ, साऱ्याजणी महिला उत्कर्ष संस्था आणि दीक्षाभूमी येथील डॉ. आंबेडकर महाविद्यालयाचा राज्यशास्त्र विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने नागपूरमधील पत्रकारांकरिता 'लहान बालकांचा पहिल्या एक हजार दिवसांत होणारा विकास' या विषयावर कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. यावेळी डॉ. पंडगे बोलत होते. कार्यशाळेचे उद्घाटन महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. भूमी मेहरे यांच्या हस्ते करण्यात आले. मंचावर साऱ्याजणी महिला उत्कर्ष संस्था'मुंबईच्या प्रोजेक्टहेड सुजाता शिर्के व महाविद्यालयाच्या राज्यशास्त्र विभागप्रमुख प्रा. विद्या चौरपगार उपस्थित होत्या. डॉ. पंडगे पुढे म्हणाले की, 'फर्स्ट वन थाऊजंड डेज' या काळात मेंदूतील अनेक केंद्रांची जोडणी होत असते. त्यामुळे आकलन शक्ती, सामाजिक कौशल्ये तसेच संज्ञात्मक आणि भावनिक विकास होतो. हा

Deshonnati Edition
Nov 14, 2023 Page No. 3
Powered by : eReleGo.com

यु ट्यूब वर प्रसारित झालेल्या बातम्या

https://youtu.be/IJoJPms_Ytk?si=0QxPLt65M9fnJ7b0
https://youtu.be/VNsG9sYd9tY

पत्रकारों के लिए यूनिसेफ ने किया एक दिन का सेमिनार

पत्रकारों के लिए यूनिसेफ ने किया एक दिन का ...

यूनिसेफ ने रखा पत्रकारों के लिए एक दिवसीय मार्गदर्शन शिबीर...बालको के स्वास्थ्य के बारे में दी जानकारी..सुनिए खबर